

N:o 105.

Af herr **J. Anderson** i Tenhult, *om ändringar i förordningen angående försäljning af bränvin m. m., i syfte af s. k. lokal sjelfstyrelse för kommunerna med afseende å dylik försäljning.*

Vid förra årets riksdag framkom undertecknad i motion n:o 130 med ett förslag, gående ut på att åt den stora allmänheten inrymma större rättigheter vid bestämmandet af de platser, å hvilka minuthandel eller utskänkning af spirituosa må ega rum. Sedan dess hafva från så väl enskilda personer som från föreningar dels i min valkrets dels på andra ställen en mängd skrivelser kommit mig till handa, genom hvilka motionens syfte gillas och fortsättningen på den deri beträdda vägen påyrkas. Äfven bevillningsutskottet vid samma riksdag erkänner, ehuru det ej vågar gå längre, att ett visst berättigande måst tillerkännas mitt förslag, då utskottet i sitt betänkande n:o 9 yttrar: »Enligt utskottets förmenande kan det med skäl sättas i fråga, om ej i nu berörda angelägenhet större inflytande borde inom kommunen tillerkännas flertalets åsigt.»

I följd häraf och på grund af min öfvertygelse, att nykterhetsfrågan tarfvar en snar lösning, vågar jag återkomma med förslag i en mera preciserad form, i det jag föreslår vissa förändringar synnerligast i 6, 7, 8 och 10 §§ af nu gällande bränvinsförsäljningsförordning.

Om man går tillbaka till lagstiftningen rörande tillverkning och försäljning af spirituosa för ett par mansåldrar sedan, tränger sig den upp-

fattningen osökt på den uppmärksamme granskaren af förhållandena, att man då för tiden ansåg bränvin vara något för en normal människas välbefinnande alldeles nödvändigt. Denna dryck ingick också i dieten, ej blott för fullväxte män, utan äfven för qvinnor och barn. Man sörjde också för att riklig tillgång på varan fans; ty det var tillåtet för hvarje jordegare så väl som boställsinnehafvare och arrendatorer m. fl. att efter skedd anmälan för helt år eller vissa månader mot en högst obetydlig skatt till staten tillverka bränvin utan annan kontroll, än att en del af redskapen den tid af året, då tillverkningen ej pågick, skulle vara förseglad. För att göra varan lätt åtkomlig gaf man hvar och en, som idkade bränvinsbränning, rättighet att försälja produkten i så små partier som fjerdedels kannan. Dessutom medgafs att på hvarje gästgifvaregård, så väl i staden som på landet, finge hållas öppen krog, der spirituosa förtäring på stället så väl som till afhemtning skulle vara att tillgå. Men utom dessa krogar af, så att säga, första ordningen upprättades andra, i det att enskilda personer på landsbygden och i synnerhet i städerna fingo, efter gjord anmälan, inrätta offentliga krogar, bland hvilka somliga erhöilo ett slags privilegium, som å vissa ställen ännu lärer vara gällande, så att de åtnjuta det skydd, som 6 § i kongl. förordningen den 31 december 1891 skänker dem.

Då nu för tiden allmänheten, understödd af läkarevetenskapen, ett par mansåldrars erfarenhet, ja äfven statistiken rörande t. ex. beväringssynglingar, har en helt annan åsigt om rusdryckernas nytta än fordom, torde vara skäl att först tillse, huruvida dessa s. k. försäljningsprivilegier äro så bindande, att de icke, lika väl som husbehofsbränningen, kunna afskaffas. Här, lika väl som vid lagstiftning rörande näringsfrihet eller tvång i allmänhet, måste den enskildes fördel vika för det allmännas bästa. Tiden torde därför vara inne, att dylika privilegier i städerna och på landet upphöra och alltså att 6 § i nu gällande förordning »angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker» utgå.

Rörande den med gästgifveri förenade rättigheten att utskänka spirituosa torde följande betraktelsesätt böra läggas till grund för en förändrad lagstiftning. Skjutsväsendets uppkomst daterar sig från den tid, då vissa hemman, som fingo benämningen gästgifvaregårdar, utsågos att mot lämplig ersättning tillhandahålla skjuts åt dem, som färdades i rikets angelägenheter. Sedermera utsträcktes rättigheten att begagna sig häraf äfven till andra resande, och då resandes antal allt mera ökades, fingo angränsande hemman sig ålagdt att vid behof biträda. Gästgifvaregårdarne, som den tiden mycket betungades, erhöilo vissa lättnader i beskattningsväg,

såsom nedsättning af kronotionde och rotering samt sedermera rättighet att utskänka bränvin. Då numera enligt kongl. skjutsstadgan den 31 maj 1878 skjutsskyldigheten blifvit föremål för täflan med andra hemman med bidrag så väl från staten som landstingen och enskilda, och entreprenad nästan öfver allt kommit till stånd och icke på få ställen skjutsen öfvertagits af andra, finnes intet skäl att låta gästgivaregården och skjutsstationen intaga en uudantagsställning i fråga om rättighet till spirituosa-försäljning; alltså bör 1 mom. i 7 § i bränvinsförsäljningsförordningen utgå.

Uti § 8 mom. 1 af samma förordning stadgas, att magistraten årligen skall till Konungens befallningshafvande uppgifva de näringsidkare, som enligt § 6 mom. 1 hafva rättighet till spirituosa-försäljning. Om, såsom jag föreslår, sistnämnde moment utgår, bör jemväl § 8 mom. 1 uteslutas.

Uti § 8 mom. 2 föreskrifves, att magistraten skall till Konungens befallningshafvande ingifva utlåtande, huruvida, utöfver privilegierade rättigheter, tillstånd till bränvinsförsäljning i form af minuthandel eller utskänkning må meddelas andra personer, samt att magistraten i sådant fall skall föreslå försäljningsstälernas antal och deras belägenhet inom staden. Derefter har Konungens befallningshafvande enligt mom. 3 att fatta beslut. Då så väl stadsfullmäktige, der sådana finnas som magistraten hafva att jemväl tillse, att staden får stora inkomster, ju större, dess bättre, är frestelsen stark att begagna bränvinsförsäljningen i stor skala såsom inkomstkälla för staden. En stor våda ligger deruti, att ett fåtal bättre lottade personer hafva att afgifva förslag, som så nära röra den stora allmänhetens ekonomiska och moraliska välfärd. Ingen lär vilja påstå, att krogarne i och för sig medföra någon nytta för samhället eller de enskilda, som begagna sig af desamma; deremot erkänna troligtvis alla att de *kunna* medföra skada, och flertalet invånare i mångt samhälle torde anse, att de icke blott *kunna* vara skadliga, utan att de verkligen äro det. Ingen olycka inträffar således, om samhällsmedlemmarne skulle besluta sig för att stänga krogarne. Men högst menligt kan det inverka, att myndigheterna besluta upprättandet af krogar. Om i något fall lokal sjelfstyrelse på bred basis skall ifrågakomma, bör det vara vid dessa angelägenheter ordnande. Afgörandet bör öfverlemnas åt hela samhället, och omröstning bör ske, icke efter graderad röstskala, utan per capita på det sättet, att hvarje välfrejdad man och qvinna, som uppnått 21 års ålder, eger rösträtt; då det gäller en människas bevarande från lastens dypölar, böra rang och förmögenhet ej tillmätas något särskildt värde framför andra.

För den, som icke är jurist eller förut deltagit i bevillningsutskottets arbeten, är det vanskligt nog att framkomma med formuleradt ändrings-

förslag i en så vidt omfattande fråga som denna, men jag har tänkt mig, att ifrågavarande § 8 och § 10 i gällande bränvinsförsäljningsförordning böra få följande lydelse:

§ 8. Före januari månads utgång år 1895 eller, der bolag äro bildade, i samma månad året, innan bolagets rättigheter upphöra, och sedermera på samma tid hvar tredje år, låte magistraten inom hvarje stad genom omröstning utröna, huruvida befolkningen önskar utminuterings- och utskänkingsställen inom staden. Utfaller omröstningen till förmån för dylika anstalter, bestämmes äfven genom omröstning deras antal, dock så, att större antal än dåvarande icke får komma under omröstning. Dessa omröstningar ske med slutna sedlar per capita och beslut fattas genom enkel pluralitet, och ege hvarje inom samhället mantalsskrifven välfrejdad man och qvinna, som fyllt 21 år, rätt att deri deltaga. Härefter insände magistraten ofördröjligen till Konungens befallningshafvande det förda protokollet, åtföljdt af magistratens eget utlåtande, hvaruti magistraten, derest den tillstyrker upprättandet af spirituosaförsäljningsställen, jemväl framställer förslag om dessas belägenhet. Konungens befallningshafvande åligger, att, derest vid sådan omröstning, som ofvan nämnts, staden uttalat sig för spirituosaförsäljning, genom allmän kungörelse affordra de kommuner, hvilkas område gränsa intill stadens mark, deras utlåtande i form af sådana omröstningar, som ofvan beskrifvits. Har pluraliteten bland alla röstande yrkat afslag, må icke utminutering eller utskänkning tillåtas. Har åter pluraliteten uttalat sig för dylika anstalter, fatte Konungens befallningshafvande sitt beslut och gifve det magistraten tillkänna.

§ 10. Vill någon väcka förslag å landet, att utskänkning och utminutering der må ega rum, göre derom skriftlig framställning hos kommunalstämmans ordförande inom mars månad det år försäljningen skulle börjas; kommunalstämman ordförande skall före utgången af påföljande april månad på allmän, minst fjorton dagar förut utlyst stämma förrätta sådan omröstning, som för stad är bestämd. Varder framställningen ogillad, förfaller frågan. Har åter omröstningen tillstyrkt, sände ordföranden inom tre veckor protokollet och öfriga handlingar till Konungens befallningshafvande, som derefter genom allmän kungörelse skall affordra angränsande kommuner deras utlåtande i form af en sådan omröstning som den ofvannämnda. Konungens befallningshafvande, som, oaktadt tillstyrkan skett, ege pröfva, om dylika försäljningar må tillåtas, fatte derefter sitt beslut och gifve det kommunalstämmans ordförande till känna.

Det utskott, till hvilket denna motion blir hänvisad, torde ej allenast på ett fullständigare och ändamålsenligare sätt omredigera här

gjorda utkast till dessa paragrafers förändring, än äfven i öfriga paragrafer i så väl den åberopade kongl. förordningen som i kongl. kungörelsen den 10 december 1892 göra nödiga ändringar.

Med anledning af hvad jag nu och i min motion n:o 130 vid föregående års riksdag anfört, får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen må besluta, att inga nu befintliga eller hädanefter ifrågasatta nya spirituosa försäljningsställen inom kommun må efter viss tid, t. ex. efter den 1 januari 1895, få utöfva sin verksamhet, förrän sådana omröstningar försiggått, som här ofvan äro antydda.

Skulle bevillningsutskottet, till hvilket denna motion torde remitteras, till följd af de många andra ärenden, som utskottet antagligen får till sin behandling, icke få tid att göra de med denna motion afsedda ändringar i ofvannämnda förordning, hemställles, att utskottet ville tillstyrka och Riksdagen besluta

att i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för nästkommande Riksdag framlägga förslag till ändringar i nu gällande förordning om försäljning af bränvin m. m. i det syfte, som i denna motion afses.

Stockholm den 27 januari 1894.

J. Anderson
från Tenhult.

I motionens syfte instämmer

Joh. Sjöberg.